

— מנלן שאינם מתעשרין מזה על זה? (6)

ומשנינן: הני — שאר מינים — תרומתם ומעשרותיהם דרבנן בעלמא נינהו, שלא

חייבה תורה אלא דגן תירוש ויצהר בלבד, (7) וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקינו, מה דאורייתא שני מינין אינן מתעשרין מזה על זה, דרבנן נמי אין מתעשרין מזה על זה.

6. ביאר רש"י: ושני מינין בעלמא שאינו דגן, כגון פולין ועדשים מנלן דלא יתעשרו מזה על זה. וודאי דכן משמע מן הגמרא דפריך על כל שני מינין כולל פולין ועדשין. ויש לעיין: הרי פולין ועדשין כלאים הם זה בזה, וכמפורש ברמב"ם פרק א מכלאים, ולמה לא נלמד לאוסרם כמו דגן ודגן?!

ולכאורה היה אפשר לפרש, שקושיית הגמרא היא לרבי יאשיה, ומשום שאלו אינם כלאים אפילו על ידי דבר אחר. אך כל זה אינו שייך אלא לרש"י — וכפי שנתבארה שיטתו לעיל — שלרבי יאשיה אין איסור בכלאי זרעים כלל, וכן ניחא לשיטת הרמב"ם כפי שפירשה הלחם משנה, דלרבי יאשיה אין איסור בכלאי זרעים אלא שלשה מינים. אבל לשיטת התוספות שלא נחלק רבי יאשיה, ומודה שמדין כלאי זרעים נאסרו גם שאר מינים, מאי איכא למימר?!

ולכאורה צריך לומר לשיטת התוספות, שקושיית הגמרא היא על שני מינין באילן שאינם כלאים זה בזה על ידי זריעה, או על שני מיני ירקות שאינם בכלל כלאי זרעים. וראה מרומי שדה.

7. א. נתבאר על פי רש"י. והנה בעיקר דין מעשר במינים שאינם דגן תירוש ויצהר, כתבו התוספות כאן: "משמע, דכל מינין דלא כתיבי בהאי קרא — דרבנן, והכא לא כתיב אלא דגן תירוש ויצהר", והאריכו בזה מכמה מקומות. ומלשונם נראה, שהכרחם הוא מלשון הגמרא, דמשמע, שעל כל אלו שלא נזכרו בפסוק תירצה הגמרא שדינם לענין מעשר מזה על זה, הוא משום שהם מדרבנן.

אך שיטת הרמב"ם [תרומות פרק ב] שהכל חייב במעשר מן התורה חוץ מן הירק. וקשה על הרמב"ם מלשון הגמרא, וכמו שדקדקו התוספות! ויש לומר על פי מה שכתב הרדב"ז [תרומות ב ו]: נראה שהוא מחלוקת אמוראים וסוגיות מתחלפות. ואם כן, יש לומר, שסוגיא זו באמת סוברת שרק מעשר דגן תירוש ויצהר הוא מדרבנן.

ומיהו עדיין תיקשי לשיטת הרמב"ם: מנין נלמד לאותם מינים שאינם דגן תירוש ויצהר וחייבים במעשר מן התורה, שאין מעשרין מזה על זה, שהרי לא למדנו אלא למינים אלו?! והנה אותם שהם כלאים זה בזה, יש לומר שהם נלמדים מקל וחומר, [ואף שהגמרא הקשתה על כל שני מינין וכמו שכתבו התוספות, יש לומר שהקושיא היא לרבי יאשיה בלבד, וכפי שפירש הלחם משנה לשיטת הרמב"ם, שרבי יאשיה סובר שאין כלאים אלא בשלשה מינין. ולפי זה נצטרך לומר שרבי יאשיה הוא מן האמוראים הסוברים שמלבד דגן תירוש ויצהר אין חיוב מן התורה במעשר]. אך אכתי תיקשי משני מיני אילנות שאינם כלאים זה בזה על ידי זריעה, וכל שכן שתיקשי מאילנות וזרעים שאינם כלאים כלל זה עם זה, מנין שכל אלו אינם מתעשרים מזה על זה?!!

ובאור שמח על הרמב"ם שם, כתב: אולם הסוגיא דפרק מעשר בהמה מפורשת, דמלבד דגן תירוש ויצהר הוי רק מדבריהם, ועל זה סמכו רבנן קדמאי ובתוספות את שיטתם [דלא כהרמב"ם], והרבה טרחתו על השמועה דמעשר בהמה ליישבה לדעת רבינו ולא עלה בידו, וראה מה שכתב בזה עוד. וראה עוד בחזון איש